

Nr. 15

10. decbr. 1963

Finsand
og drænledninger
Tilvirkningen
af tørv m. v. i 1963
Det hollandske
Hedeselskab
Dødsfald
Gødningsforsøg
Litteratur

84. årg.

Oplag: 18,600

HED ESEL SK ABETS TIDSSKRIFT

VANDINGSANLÆG

Ønsker De?

- Gennemført kvalitet
- Lette og stærke rør
- De hurtige og robuste koblinger
- Sprinklere der vander jævnt
- Sagkyndig og reel projektering
- Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- fordi det er dansk arbejde —

henvend Dem
om brochure
og tilbud

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snogvej pr. Fredericia (Danmark) tlf. (0431) Erritsø 211

Husmandshypotekforeningen

Nørre Voldgade 16

København K

Omhyggeligt behandlede skovplanter

Danplanex

i værdifulde provenienser

Planteskoler A/S · Rødekro · Tlf. (046) 62933*

Dansk Brandforsikringselskab

VERMUND

af 1904 · Gensidigt selskab

Bygninger og løsøre

Virkefelt over hele landet

Hovedkontor:

Banegårdsplads 4, Århus

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon 195 og 1325

Alt i elektricitet

SKANDIA KALK^{A/S}

Kontor: Gug, tlf. Sdr. Tranders 147 (081-39600)

Jordbrugskalk fra værkerne i

Batum

Ferslev

Gug

Kaas

Visse

ERIK EMBORG

H. THEUT^{A/S}

AALBORG
AKVAVIT.

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelselskab

*Udnyttelse af lokale lejer
og tilrettelægning af
mergelleverancer*

Moderne grab-materiel til rådighed
Levering af højprocentlig mergel fra egne lejer
Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter
fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:
Trier Høj, formand, Vostrup, tlf. Lønborg (0721) 43
Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (0521) 66
Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (0721) 396

Prima drænrør   Stenstrup og Odense Teglværkers kontorer

Telefon Stenstrup 19

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringselskab

tegner forsikring for *gen-
plantningsværdien* for nå-
letræsplantager overalt i
Danmark. — Indskud een
gang for alle 1 kr. pr. ha.
Årlig præmie og maks-
imumerstatning:

50 øre pr. ha	700 kr
75 » » »	1050 »
1 kr » »	1400 »

Vedtægter og indmel-
delsesblanketter ved hen-
vendelse til

FORENINGENS KONTOR
I VIBORG
Telefon 1340

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for *træ-
masseværdien* i nåletræs-
plantager overalt i Dan-
mark — den nødvendige
supplerende forsikring for
træmassens stadig vokse-
nde værdier

Alle oplysninger fås hos
Nationals hovedagenturer,
samtlige inspektorater el-
ler ved direkte henvende-
lse til

HOVEDKONTORET,
Forsikringshuset,
Holmens Kanal 22,
KØBENHAVN K.
Telf. nr. C. 7565.

Drænrør
Mursten
Tagsten
Romadæk

Anebjerg Teglværk	Herning Teglværk
Bjødstrup Teglværk I/S	Højris Teglværk A S
Bøgild Teglværk	Lynghøjs Teglværk
Feldborg Teglværk	Lysbro Teglværk
De forenede Tegl- værker A/S	Paarup Teglværk
Gjern Teglværk	Vinderslevgaard Teglværk
	Visgaard Teglværk

TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG, a.m.b.a Torvet 14. Tlf. (0681) 1200

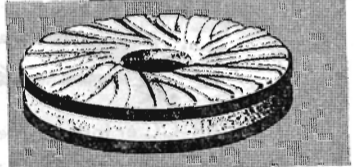
BETONKLINKER
til

**HULMURS- OG
STALDISOLERING**

**A/S FISKBÆK
BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12**

**engsko
kværnsten**

STRØMMEN RANDERS TLF. (064) 2 99 99

**Markvæn-
dingsanlæg**

fra Gudenås Fabriker, Silkeborg, Virklund
Brochure og prisliste sendes gerne

AARHUUS PRIVATBANK Stiftet 1871 ÅRHUS KØBENHAVN

LØVE GARN

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade

København K

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby Telf. 2 10 55 (kalden. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget • Ringtanken (Dansk patent nr. 59820)

Viborg Papir- Comp.

Papir &
Papirvarer
en gros
Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33

Telefon Viborg (0761) 802—803

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (0761) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup
Flyvestationen Karup
Mammen
Løgstrup

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers, telefon (064) 20400

Betonvarer
efter Ingeniørforeningens normer

FRØCONTORET
KOLDING

Telf. 4344

**FRØAVL
FRØHANDEL**

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket

Imprægnering • Brøndrør

Rødkjærbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærbro 14
FORLANG TILBUD

Fører kun mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager.

Danmarks eneste
specialfirma for motorsave
præsenterer:

DOLMAR-CC Model 1963

7 hk.motor, 10 kg. komplet
med 17" sværd og kæde.
Pris kr. 1.785,00

Sjælland:
SCANDIA-TECHNIQUE
Bangsbo Plads 53
Vanløse, telf. (01) 746100

Fyn:
Holger Nielsen
Alleskoven pr. Fåborg

Jylland:
Joh. Møller
Nygade
Kliplev, telf. (046) 87814

Bornholm:
Nexo Smede- og Maskin-
forretning
Brogade 7
Nexo, telf. 338

DOLMAR-CC er forsynet med vendehjul, automatisk smøring 12 mdr. effektiv garanti og hurtig levering af erstatningssav under reparationer.

DOLMAR-CX 8 hk. med 21" sværd og kæde komplet kr. 1.975,00

DOLMAR har også en effektiv krat- og buskrydder samt redskab for pæle, jord og plantebor. Kædepriser 17" kr. 113,-, 21" kr. 131,-, 24" kr. 147

RING OG AFTAL DEMONSTRATION ELLER SKRIV EFTER YDERLIGERE OPLYSNINGER

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 15

10. decbr. 1963

84. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 60 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg

Indhold: Finsand og drænledninger. — Tilvirkningen af tørv m. v. i 1963. — Det hollandske Hedeselskab. — Dødsfald. — Gødningsforsøg. — Litteratur.

Forsiden: Annonce for SANYL PLASTDRÆNRØR — fra firmaet Skandinavisk Akryl Industri, Viby, Sjælland — under afskibning fra Københavns Havn.

Finsand og drænledninger

Af konsulent K. SANDAHL SKOV

I mange egne af landet er det et velkendt problem, at drænsystemer kan blive helt eller delvis tilstoppet af finsand, der med vandstrømmen er ført ind i ledningerne.

Lige så længe, der har været gennemført rørdræninger på arealer med finsandslag i drændybde, er der utvivlsomt gjort forsøg på at beskytte ledningerne mod sandtilstopninger. Så vidt det har kunnet efterspores, har der i alt fald gennem mere end 40 år været gennemført egentlige markforsøg med det formål, at finde metoder eller midler mod denne alvorlige gene.

I det praktiske dræningsarbejde anvendes i reglen betegnelsen pakningsmaterialer om de forskellige filterstoffer, der kan bruges som beskyttelsesmidler mod sandet. Ofte skelnes der iøvrigt ikke skarpt mellem pakning og dækning af drænledninger. Formålet med det første er som nævnt, at hindre sandet i at trænge ind i ledningerne. Dækningsmaterialer anvendes derimod på tætte og svære jorder for at lette vandtilstrømningen til drænenes stødfuger.

I årene 1945 til 1951 anlagde Hedeselskabet på Birkelse Hovedgård i Aalborg amt en serie forsøg med pakning af drænledninger.

Forsøgsarealerne var tidligere blevet systematisk drænet, men allerede efter få års forløb var systemerne næsten fyldt med sand. Ved omdræningen blev en del af ledningerne pakket med forskellige

materialer, der skulle forhindre, at det tilstrømmende vand førte finsand med ind i ledningerne.

Disse forsøg viste med al ønskelig tydelighed, at det selv under vanskelige jordbundsforhold er muligt at beskytte drænene mod sandindtrængning.

Ved at pakke ledningerne, vel at mærke rundt om hele røroverfladen, med en mindst 3 cm tyk kappe af tørvestrøelse eller savsmuld kan der ydes en effektiv og relativ holdbar beskyttelse mod sandet.

Fig. 1. Delvis sandfyldte drænrør. Rørene er optaget af et kun 2 år gammelt drænsystem, der ikke har været pakket.

Det var af største værdi gennem disse forsøg at få dokumenteret, at det var af afgørende betydning, at pakningsmaterialet også blev lagt *under* rørene.

At pakke drænene alene ovenpå med f. eks. halm, en metode der tidligere blev anvendt i stor udstrækning, viste sig at være en næsten lige så dårlig foranstaltning som almindelig muldpåstikning.

Da den sidste forsøgsserie var afsluttet i 1959, blev de delvis sandfyldte forsøgsledninger, der havde været pakket med halm, lyng og avner o. s. v. gravet op, rensede og igen nedlagt, men denne gang blev alle ledninger pakket med tørvestrøelse. En kontrolundersøgelse i 1963 har vist, at drænene fortsat er rene og at drænsystemet er fuldt intakt.

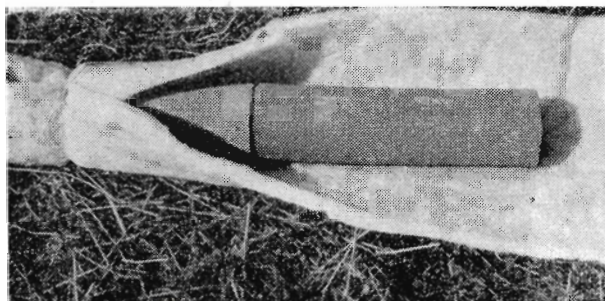
Gennem de sidste 15—20 år er der anvendt store mængder tørvestrøelse og i de senere år mange læs savsmuld, navnlig i Nord- og Vestjylland, som pakningsmateriale. Det har været af den største værdi for dræningens holdbarhed, at de nævnte pakningsmaterialer har vundet udbredt anvendelse, men der er også nogle ulemper forbundet med anvendelsen af disse materialer. Det kan således være

*Fig. 2.
Pakning af
drænledninger med
tørvestrøelse.*

vanskeligt at få lagt et ordentligt rørleje, navnlig af tørt materiale, i vandførende grøfter. Under sådanne forhold er det løse materiale tilbøjelig til at blive klemt ud til siderne, når rørene nedlægges. Både tørvestrøelse og savsmuld er endvidere organiske materialer, der efterhånden kan nedbrydes og formuldes. Der vides ikke noget sikkert om, hvor hurtigt denne mineraliseringsproces kan forløbe under gunstige betingelser. Det må antages, at ikke blot filteregenskaberne vil aftage i takt med nedbrydningen, men det må også befrygtes, at det finkornede nedbrydningsprodukt kan aflejre sig i stødfugerne mellem rørene og derved hindre vandtilstrømningen til drænene.

Endelig er der den ulempe ved de løse pakningsmaterialer, at den tilsynsførendes kontrol med pakningsarbejdets kvalitet alene må baseres på en subjektiv vurdering af enkelte afdækkede rørstrækninger.

*Fig. 3.
Pakning af lerrør
med en glasuldsmåtte.*

Det kan være et svagt grundlag at foretage en eventuel kassation på.

For om muligt at komme uden om disse gener, har interessen i de senere år samlet sig om *afprøvning af nye materialer*, der må anses for egnede til formålet. Her kommer mineralske stoffer som sten- og glasuld ind i billedet.

I de sidste par år er der gennemført et stort undersøgelses- og forsøgs-arbejde, navnlig i Tyskland og Holland, for at få disse materialers egenskaber belyst.

Allerede i 1960 blev de første markforsøg med pakning af drænledninger med sten- og glasuld anlagt af Hedeselskabet på Ulfborg Kærgaard i Vestjylland. Der er i årene siden anlagt en hel serie forsøg inden for dette felt. Heri afprøves en række forskellige stoffer, der er fremstillet af sten- og navnlig af glasuld. Forsøgene er endnu ikke afsluttede, men de foreløbige resultater må vurderes som meget lovende.

De mineralske materialer er i det gamle Ulfborg-forsøg anvendt på den måde, at filten er klippet ud i 15 cm brede bandager, der er svøbt om hver stødfuge. Såvel disse ledninger, som de ledninger, der er pakket med tørvestrøelse (en balle pr. 17 m ledning), er fortsat sandfrie. Derimod var allerede efter et år den:

»normale« drænledning 80—100 % lukket med sand,
 muldpakkede drænledning 80 % lukket med sand,
 halmpakkede drænledning 40 % lukket med sand.

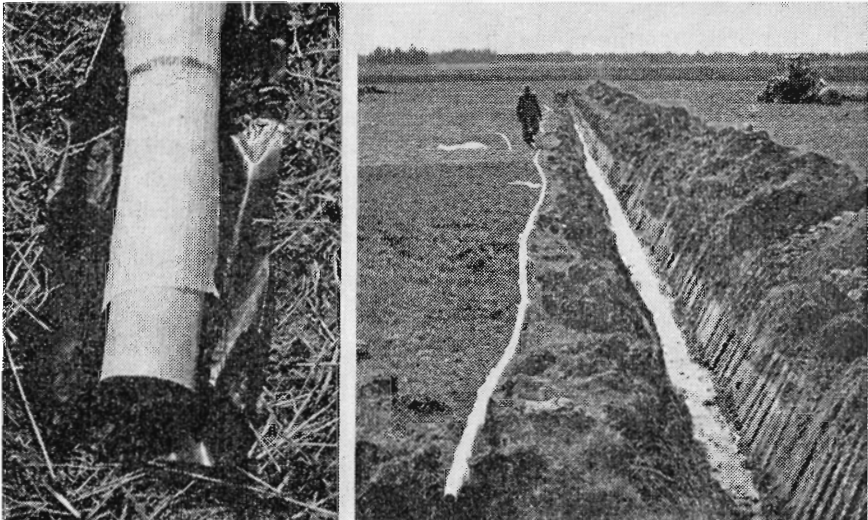
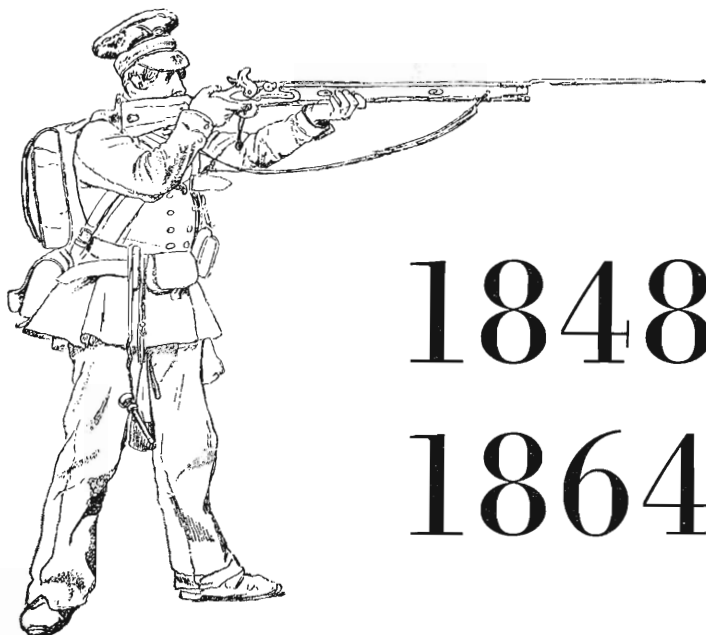

Fig. 4. Drænrør nedlagt på et underlag af plastfolie og pakket med tyndt glasfilt.

Fig. 5. Glasfilt-beviklet plastrør klar til nedlægning i stærk vandførende grøft.

PALLE LAURING

1848

1864

En dokumentarisk billedreportage om de to slesvigske krige. 206 gengivelser af samtlige eller næsten samtidige skitser, malerier, stik, træsnit og fotografier, for en stor dels vedkommende hentet fra *Illustreret Tidende*, *Illustrierte Zeitung* og *Illustrated London News*. Bogens fortløbende tekst, giver en levende skildring af tiden før, under og mellem de to krige.

Stort format. Smukt udstyr. Kr. 50,00, indb. 64,00.

GYLDENDAL

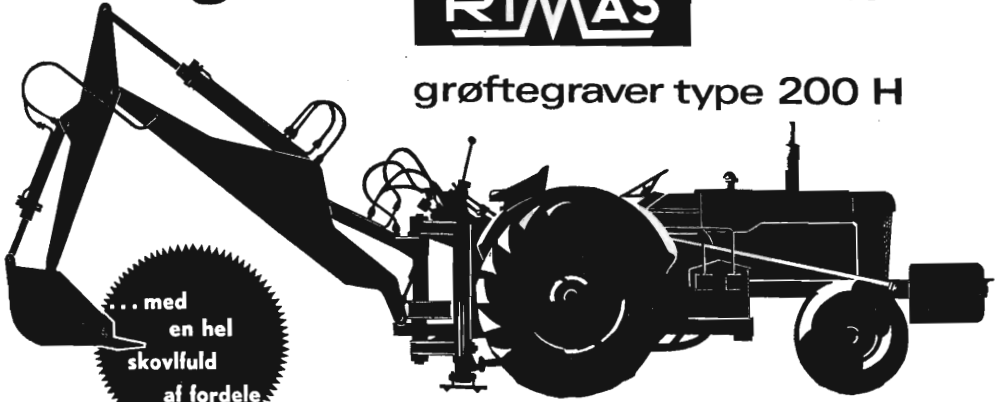
HD udgave

RIMAS

„Gold Digger“

Nu i

grøftegraver type 200 H

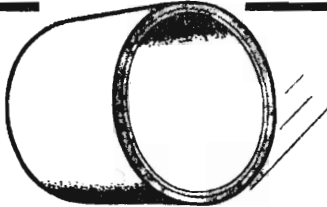
... med
en hel
skovfuld
af fordele

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik a.s. - Telf.: (03 615) 1848

Salgsinspektører:

N. Stadsgaard-Thomsen, Tlf. Yding 7
Gregers Nielsen Tlf. Ringsted 1592

Gottlieb Larsen, Tlf. Haderslev 2 5071
E. Lehn, Tlf. Glumsø 386

**BETONRØR
BETONFLISER
BETONKANTSTEN**

VESTJYSK TRÆLASTHANDEL

VARDE BETONVAREFABRIK

HÅKON KUNGE — AAGE PEDERSEN — TLF. VARDE (052) +2 15 99

RATIN Virginiavej 7 Kbhvn. P. Tlf. Co. *9880

Hellestrup Planteskole

(Ejer: Gosch Tændstikfabr. A/S)
Sorø Tlf. Fulby (03 608) 133

*Specialplanteskole
for Hybridasp*

HOLSTEBRO BETONVARE FABRIK

v/ Anton Madsen
Holstebro Telf. (074 1) 3

Alt i betonvarer
indenfor
Dansk Ingeniørforenings
Normer

Herning Hede- & Diskontobank

10,30—12,30, 14,30—17,00
Telefon (071 1) 5 - 273 - 720

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telefon Skive (0751) 94
FRØAVL FRØHANDEL

Planter for
HAVE
MARK
og
SKOV

Brostrøms PLANTESKOLE

v/ C. Nielsen
Viborg. Telefon (076 1) 42

Hårdføre og veldrevne arter for
ethvert formål

RESENBRO CEMENT- STØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima Betonrør
efter Dansk Ingeniørforenings
normer.

Mrk. Δ alle gangbare di-
mensioner fra 10-80 cm så
vel med som uden mufte.

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr 9

Drænrør
Mursten
Teglblokke
Tentordæk

I forsøgene afprøves endvidere en mere speciel pakningsmetode. Inden nedlægningen af rørene dækkes grøftebunden med en strimmel plastfolie og derpå pakkes rørene på siderne og ovenpå enten med tørvestrøelse eller med et glasulds-produkt.

I de første pakningsforsøg er der udelukkende anvendt drænrør af ler. Først fra 1962 er de nye plastdrænrør medtaget i disse forsøg.

Det er ganske åbenbart, at plastrørene er eller kan blive særlig velegnede som rørmateriale på arealer med finsandslag. Men forudsætningen er naturligvis, at disse rør kan fremstilles i en tilstrækkelig god kvalitet til en rimelig pris. Med hensyn til kvalitetskravene er der endnu en del uafklarede spørgsmål.

Den omstændighed, at disse rør kan kobles sammen i »faste« rørstrenger, og at de egner sig udmærket til bevikling med mineralsk pakningsmaterialer, vil være fordelagtige egenskaber.

De foreløbige resultater fra pakningsforsøgene med forskellige typer plastrør synes da også at vise, at det er muligt at »fremstille« en rørledning, der er effektiv beskyttet mod sandintrængning og hvor tilmed indstrømningen og dermed vandføringen er blevet væsentligt forøget som følge af pakningen.

Først gennem forsøgene vil det vise sig, hvor langt det er forsvareligt at gå ned med f. eks. dimensionerne på pakningsmaterialet. Og dette vil igen være bestemmende for økonomien ved anvendelsen af de nye materialer.

K. Sandahl Skov.

Tilvirkningen af tørv m. v. i 1963

Af forstander A. Krøigaard.

I lighed med tidligere år har Hedeselskabet også i 1963 udsendt spørgeskema til tørveproducenterne med anmodning om oplysning om produktionens art og størrelse, afsætningsforhold, antallet af beskæftigede arbejdere m. v. Der er modtaget svar fra ca. to trediedele af de adspurgte 150 virksomheder, hvis adresse var kendt, og det fremgår klart, at produktionen af tørvebrændsel nu synger på det sidste vers i Damark.

Den samlede produktion af tørv, formbrændsel og tørvebriketter har i 1963 andraget ca. 50.000 tons, hvilket er en tilbagegang i forhold til 1962 på ca. 20 pct.

Til sammenligning kan det oplyses, at den normale tørveproduktion i mellemkrigsårene lå på omkring en halv million tons pr. år, altså ca. det tidobbelte af produktionen i 1963, og at man i krigsårene nåede op på 5—6 millioner tons årligt, svarende til 100 gange de sidste par års tilvirkning af tørv m. v.

Forholdene for tørveproduktionen, der nu for den overvejende dels vedkommende sker i form af fræsetørv, har i 1963 ligesom i de to nærmest foregående år været meget vanskelige på grund af uheldige vejrforhold i de måneder, der er til arbejdet, og resultatet har da også været, at der er produceret et mindre kvantum, end der kunne være afsat. Det har dog næppe drejet sig om større mængder, idet kakkelovnene og komfurerne, der var egnet til tørvefyring, jo nu næsten overalt er afløst af oliefyr og flaskegasanlæg.

Såfremt der ikke kommer vanskeligheder med importen af brændsel fra udlandet, må der regnes med, at mosernes rolle som brændelseskilde vil være helt udspillet indenfor en begrænset årrække, og det spørgsmål melder sig da, om den tørvemasse, der er tilbage i moserne, kan nyttiggøres på anden måde, eller den skal blive sidende som reserve til brug under en eventuel vanskelig situation. Det må i denne forbindelse erindres, at den omfattende afvanding af de lave arealer, bl. a. i vore ådale og andre lave områder, der har fundet sted i de sidste par menneskealdre, har medført for det første, at tørvedannelsen er ophørt, og dernæst, at den afvandede tørvemasse er udsat for et stadig tiltagende svind som følge af iltning. Tilsvarende forhold gør sig gældende i andre lande, og her gør man i efterhånden ikke ringe omfang brug af tørven som jordforbedringsmiddel, dels på stive uhåndterlige lerjorder, dels på lette muldfattige sandjorder. Specielt i Sovjetunionen arbejdes der meget målbevidst på dette område.

Udnyttelsen af den forholdsvis svagt omsatte tørv i vore tilbageværende højmoser til **tørvestrøelse** og **tørvemuld** især til gartneri- og havebrug stiger støt år for år.

Det hollandske Hedeselskab

✧ ✧ ✧

Direktør *Eshuis*, Det hollandske Hedeselskab, holdt ved Hedeselskabets Funktionærkursus i september følgende foredrag om Det hollandske Hedeselskab.

✧ ✧ ✧

En rejse til Jylland, som hr. Löhnis, der forøvrigt senere var med til at stifte Det hollandske Hedeselskab, foretog sig i begyndelsen af 80'erne for at besøge Det danske Hedeselskab, har i høj grad bidraget til oprettelsen af det Nederlandsche Heidemaatschappij. Derfor kan det måske være passende, at citere nogle få linjer fra slutningen af hans rejseberetning om besøget i Danmark.

»Den sidste dag havde vi været på en lang tur. Henimod aften nåede vi frem til den lille landsby, hvorfra jeg skulle fortsætte med toget. Men forinden blev der tid til at nå op på en bakke i nærheden. På toppen nød vi den vide udsigt over det omliggende terræn, et i al dets monotoni dog storslået landskab i lyset af den nedgående juni-sol. Medens vi drømmende lod vore blikke vandre hen over denne flade, kunne jeg ikke lade være med at sammenligne forholdene i det fjerne Jylland med dem i vort fædreland; og da jeg så tænkte over, under hvor ugunstige vilkår man her prøvede på at klare problemet af hedens beplantning, kunne jeg ikke slippe ideen, at sådan et hedeselskab også ville kunne finde et stort virkefelt i vort eget land. I ånden så jeg et hollandsk hedeselskab, der rejste sig i Det danske Hedeselskabs fodspor. Det er mit håb, at formående mænd en dag vil mødes, slutte op om den tanke og føre den ud i livet; thi jeg er overbevist om, at man derigennem ville gøre vort fædreland en stor tjeneste.«

Og disse formående mænd fandtes da også. Den 5. januar 1888 stiftedes det nederlandske hedeselskab.

Så fulgte Holland det danske eksempel. På det kulturtekniske område er vi stadigvæk bagud, men prøver dog at indhente dette. I mange henseender er De så afgjort gået foran og har kunnet bevare forsprøget. Lad mig nævne nogle eksempler:

Allerede i 1781 kom loven om jordfordelingen til udførelse i Danmark. I Holland skete dette derimod først i 1886, altså godt et århundrede senere. Med henblik på udstykning havde Danmark fået et stort forsprung for Holland, idet Danmark i 1780—1850 gennemførte en udskiftning og udstykning, som for Hollands vedkommende ganske småt begyndte omkring 1920. For tiden arbejdes der kraftigt på at indhente det danske forsprung. Der findes stadig ca. 1,5 mill. ha landbrugsjord i Holland, som trænger til at blive udskiftet. Dette forklarer, hvorfor landbrugets mekanisering er mere fremskreden i Danmark end i Holland.

Hvad ejendommenes størrelse angår, er det danske landbrug ligeledes bedre stillet end det hollandske (nemlig 16 ha mod 10 ha i gennemsnit). Desuden er beliggenheden af de spredte gårde i Danmark mere hensigtsmæssig og markvejnettet langt bedre udbygget. Endelig volder afvandingsproblemerne i Danmark, ifølge terrænets højde i forhold til havets overflade og på grund af kystliniens nærhed landet over, ikke nær så store vanskeligheder som i Holland.

I Nederlandene er over 60 % af markvejene ikke grusede endnu, og forholdene m. h. t. afvandingen mange steder må betegnes som langt fra tilfredsstillende.

Det fremgår af disse eksempler, at det Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij efter 75 års virksomhed endnu står over for store opgaver. Eksemplerne forklarer ligeledes arbejdsorganisationens omfang, som er på ca. 2300 fast ansatte medarbejdere.

Lad mig, efter denne indledning, skitsere det Nederlandsche Heidemaatschappij's struktur.

Ifølge dets vedtægter er selskabet en »uegennyttig« forening, som har til formål at øge udbyttet for landbrug, fiskeri og skove og plantager. I 1952 tilføjedes, at selskabets virksomhed også måtte strække sig til udlandet.

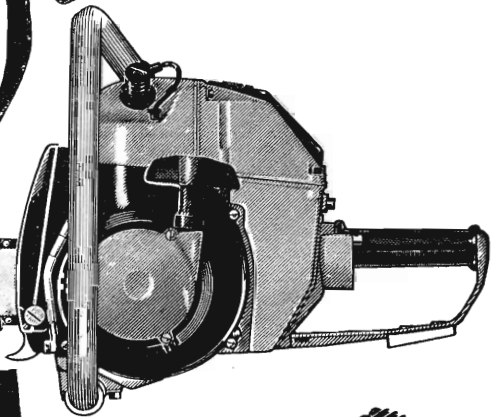
Enhver kan blive selskabets medlem mod et årligt bidrag. Alle de ca. 10.000 medlemmer får selskabets tidsskrift gratis.

Selskabets ledelse består af et tilsynsråd (repræsentantskab) bestående af 24 personer, som blandt dem selv vælger en administrerende bestyrelse på 9. Medlemmerne er organiseret i 38 afdelinger, der vælger tilsynsrådets medlemmer samt formanden.

Selskabet har sæde i Arnhem, hvor ledelsen består af en præsiden-

få syn for

PARTNER
R12

-saven...!

Prøv PARTNER R 12 - 5,5 HK (DIN) med det direkte drev - og mærk, hvordan den hurtigskærende kæde går gennem selv det sejeste træ som var det smør. PARTNER R 12 gør to mands arbejde uden at køre Dem eller sig selv træt. Det er den bedste sav i skoven - og i hånden. Derfor har ca. 45.000 svenske skovarbejdere valgt PARTNER, den lette motorsav, hvis fordele vejertli.

- UDSKIFTELT VÆNDEHJUL øger trækraften og forminske slitage
- AUTOMATISK KÆDESMØRING giver fuld kontrol i alle lang levetid
- LAV VÆGT OG GOD BALANCE giver fuld kontrol i alle arbejdsstillinger
- Indtil 12 mdr. garanti og 12 mdr. maskinskadeforsikring
- 2 gratis service-eftersyn
- Veludstyret værktøjsmappe (værdi kr. 117,-) og dansk instruktionsbog
- EFFEKTIV SERVICE gennem værksteder med reservedele til rimelig pris over hele Danmark

FORHANDLERE:

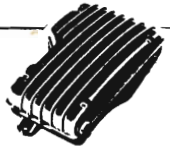
JYLLAND. Nørre Sundby: Otto R. Nielsen tlf. 34222 - **Thisted:** Otto Jensen tlf. 163 - **Randers:** Randers Værktøjsmagasin tlf. 21777 - **Horsens:** Hans P. Andersen A/S tlf. 2521 - **Åbenrå:** Andreas Petersen tlf. 2322 - **FYN. Odense:** A/S Harald Nyborg tlf. 121249 - **LOLLAND & FALSTER. Nykøbing Falster:** R Jessens Eff. tlf. 89001 - **SJÆLLAND. Køge:** Jørgen Augsburg tlf. 2500 - **Slagelse:** L. Ulrich's Isenkramforretning tlf. 520001 - **Næstved:** A. Larsens Eff. tlf. 720145 - **Glumsø:** Glumsø Isenkram A/S tlf. 73 - **Ringsted:** Ejnar Christensen tlf. 1050 - **Holbæk:** A. M. Bjørns Eff. tlf. 2100 - **Hillerød:** O. Petersen & Co. tlf. 122 - **Lyngby:** Johs. Fogh tlf. 871001 - **BORNHOLM. Rønne:** Scooter Centra en tlf. 2176 - **KØBENHAVN. Forst- & Jagtuset** tlf. Hilda 3030.

PRISER :
R 12 (16") kr. 1925,-
R 12 (18") kr. 1995,-
R 12 (22") kr. 2095,-

PARTNER-KÆDER TIL R 12:
15" ..... kr. 103,-
18" ..... kr. 118,-
22" ..... kr. 135,-

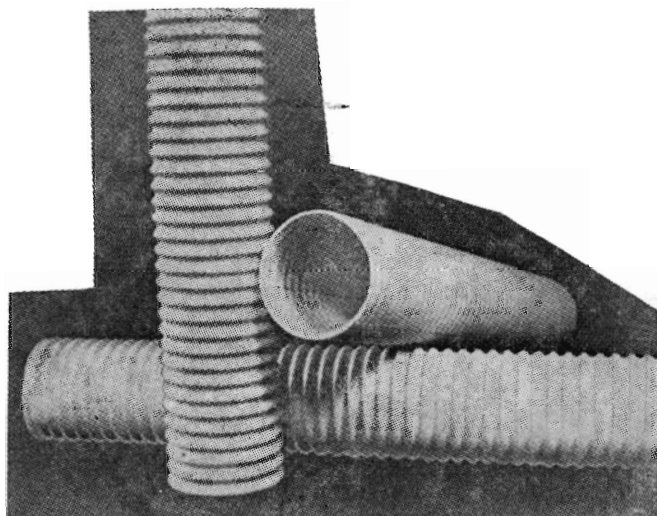
NB!

NY LYDDÆMPER
(0,5 HK større effekt)

Alle R 12 leveres nu med
SVÆRD- & KÆDEBESKYTTER

FORLANG DEMONSTRATION

S B F

FLEKSIBLE
DRÆNRØR
I PVC

A. FEDDERSEN A/s

LYNGAGER 5 . GLOSTRUP . TELF. (01) *96 3517

ALT DET NYESTE

(Landbrug, havebrug og husholdning)

1963-64 (10. årgang)

*Den tiende i rækken og så strålende som aldrig før,
fuld af nye ideer og inspirationer.*

HVORFOR

blev de første bøger af ALT DET NYESTE den store succes, som blev revet bort i oplag på henholdsvis 4000 - 5000 - 6000 - 7000 - 7500 - 8000 og 8500 eksemplarer?

FORDI

de på en praktisk og overskuelig måde samler alt nyhedsstof af interesse fra de syv faggrupper: Planteavl, husdyrbrug, havebrug, maskiner og redskaber, bygninger, husholdning og økonomi. Den nu foreliggende årbog på 224 gennemillustrerede sider indeholder alt det nyeste inden for faget, skrevet på en frisk og fornøjelig måde af de allerfineste fagfolk.

Det er en smuk, indbunden bog med smudsomslag, og stoffet fremtræder i små, korte artikler, hvilket gør den let at anvende som hånd- og opslagsbog. — ALT DET NYESTE bliver således en uvurderlig hjælp i det daglige praktiske arbejde, og der er noget i den for alle familiens medlemmer. Pris: Indbunden: 20,00 kr.

KUPON H. T. 10/11

Alt det nyeste 1963/64

Navn: .....

.....

Adr.: .....

.....

Landhusholdningsselskabets
Forlag

Rolighedsvej 26, København V

Klip ud — send ind — i dag

rende direktør samt yderligere 5 direktører. To af direktørerne leder de udenlandske foretagender, mens de resterende tre virker indenlands.

De hollandske heder.

Ønsket om at øge udbyttet af jorden medførte i de første år først og fremmest opdyrkningen af store hedestrækninger, som sidst i forrige århundrede udgjorde et areal på over 700.000 ha. Mange hollændere følte sig dengang kaldet til denne opgave. Den jordejer, som i sin tid ikke tog del i opdyrkningen, sammenlignedes med hin tjener i biblen, som havde gemt sit betroede pund i et tørklæde. Dengang gjaldt det tilsyneladende som en lige så stor skam, ikke at være med i hedeopdyrkningen, som det nu om stunder anses for vandalisme at kultivere de hedearealer, der endnu er tilbage. Tempora mutantur et nos mutatur in illis! (Tiderne skifter og vi følger med).

I starten anmodedes selskabet hovedsagelig om at beplante opdyrket jord; men inden længe gik man over til opdyrkning af hede til agermark og græsjord — en udvikling, som utvivlsomt fik sin særlige baggrund i fremkomsten af kunstgødning.

Skovplantningen i Holland

Anlæggelsen af plantager for private har på naturlig måde bidraget til at udvide selskabets arbejdsområde. Denne virksomhed af fødte i første omgang en organisation til levering af frø og planter. Oprindeligt importeredes frø, men plantagernes vækst viste sig snart at være utilfredsstillende på grund af dårlig eller forkert proveniens, og som følge heraf opstod et behov for frø med de rette arveanlæg. Senere begyndte man at foretage udvælgelse af særlige bestande fra bestemte geografiske provenienser. Denne opgave, som det Nederlandsche Heidemaatschappij altså lagde ud med, udføres i dag i samarbejde med bl. a. Statsforstsvæsenet, som stiftedes i 1899.

De opvoksende, privatejede plantager skabte et nyt problem, nemlig træets afsætning, som jo helst skulle foregå på en forsvarlig måde og give højst mulige indtægter. Derfor har selskabet oprettet en række tømmerlagre, hvortil træet leveres af de forskellige ejere for at blive sorteret. Endvidere findes der en pælecentral og et savværk. Den årlige afsætning andrager mellem 30.000 og 40.000 m³.

Ved siden af arbejdet med nåletræet opnåedes der meget m. h. t. f. eks. popler. Allerede i 1928 tog den daværende inspektør og senere selskabets direktør, dr. G. Houtzagers, som senere igen blev professor i Wageningen, fat på dette. Forskellige steder i Holland anlagdes forsøgsarealer, og en nyoprettet forædlings-planteskole leverede nu

En mindre ejendom i Nordost-Polderen. I modsætning til, hvad skik og brug ellers er, er stuehus og udbygninger her adskilt.

planter forsynet med garantibevis for både proveniens og racerenhed.

Hedeselskabet har endvidere tilsyn med de plantager — og i enkelte tilfælde også ager- og græsmarker —, som skabtes ved hedens kultivering. Opdyrkningen foregik nemlig i starten tit for privatfolk, som ikke var landmænd, hvorved der opstod et behov for disse arealers sagkyndige drift. Dette arbejde, udelukkende at have tilsyn med sådanne privatejede arealer, varetages af 8 bestyrere. På den måde forvaltes ca. 41.000 ha.

Efter den anden verdenskrig tog man fat på skovdriftens rationalisering og mekanisering. I 1951 foranledigedes en undersøgelse for at oplyse, hvorledes nye tekniske hjælpemidler kan indsættes på mest besparende måde og hvordan man mest hensigtsmæssigt anvender moderne metoder.

For at sprede kendskabet til de opnåede resusultater, afholdes regelmæssigt kurser for skovarbejdere. Under sådan et kursus, der varer to eller tre uger, drøftes fældningen, udhugningen, redskabernes pasning og vedligeholdelse, mekaniseringen og rationaliseringen. Dette arbejde har stor betydning for såvel arbejdsgiverne som arbej-

derne, og det medførte i 1955 Institutet for Undervisning i Skovbrugspraksis med uddannelsen i rationel skovbrug.

Kursusvirksomheden sorterer under skovbrugets rationaliseringsafdeling indenfor det Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij. Denne afdeling tager sig ligeledes af bedre redskabers og andre hjælpemidlers udbredelse indenfor skovbruget. Plantagevirksomheden råder nu over grupper af uddannede specialarbejdere.

For at gøre skovbestyrerens arbejde mere effektivt, udarbejder hedeselskabet også driftsplaner.

Selskabet har endvidere overtaget administrationen af et gensidigt skovforsikringselskab. Et stort antal plantageejere har tilsluttet sig dette og dets forsikrede kapital udgjorde i 1962 7.286.415 gyl- den. I denne forbindelse må det bemærkes, at skoven kun udgør 7 % af Hollands areal.

Udnyttelse af de ferske vande.

Den kendsgerning, at ferskvandsarealerne i ligeså høj grad som hedeområderne oprindeligt ikke udnyttedes, resulterede i, at hedeselskabet i 1897 lagde ud med fiskeavl. Blandt vandløbenes og indsøernes fisk er karpen hyppigst, og her er det staten, der har ønsket denne opgave taget op.

Derudover findes en række fiskebrug, som udklækker ørreder.

I økonomisk henseende hører fiskeavlen til selskabets mindst produktive afdelinger. På grund af den offentlige interesse herfor ønskes denne virksomhed dog ikke nedlagt. Fiskeavlsvirksomhederne tiltrækker nemlig hvert år et stort antal besøgende, som gør hele befolkningen interesseret i hedeselskabet. Fiskeavlen fortsætter bl. a. også, fordi de hollandske ferskvandsfiskeres organisation siden 1905 sorterer under hedeselskabet.

Udskiftning blev en revolution i landbruget.

Tilførslen af kunstgødning muliggjorde hedens forvandling til agermark, og snart oversteg denne opgave opdyrkningen til plantningsformål. Det medførte derefter et stigende behov for hensigtsmæssige landbrugsbygninger, hvorfor hedeselskabet oprettede en arkitektur-afdeling. Med henblik på leveringen af frø, planter, drænrør, kunstgødning m. m. skabtes desuden en handelsafdeling.

Den omtalte mangelfulde udstykning og udskiftning vanskeliggjorde opdyrkningen og oprettelsen af nye brug; thi uden indgreb i private ejendomsforhold kunne afvandings- og kultiveringsarbejder ikke gennemføres. Derfor slog selskabet til lyd for at fremskynde udskiftningen. Denne indsats resulterede i 1916 i en første udskiftning.

Endnu før opdyrkningsarbejdet og vejanlæg er færdige i Züidersø-arealet er landsbyen opbygget.

Mangelen på lovlig bemyndigelse medførte imidlertid, at udskiftningen, som flertallet af de interesserede ønskede gennemført, måtte opgives, såfremt blot én lodsejer var imod den. Selskabet tilstræbte følgelig en mere effektiv udskiftningslov, som endelig gennemførtes i 1924. Både udskiftningens planlægning og dens gennemførelse påhvilede indtil 1935 udelukkende hedeselskabet. Medens det oprindeligt gik meget langsommeligt for sig med udskiftningen, er landmændene i vore dage så overbevist om dens fordel, at behovet simpelt hen ikke kan efterkommes.

I efterkrigsårene har udskiftningen ligefrem udviklet sig fra ganske simpelt en omlægning af landbrugsjord, ledsaget af større eller mindre kulturtekniske arbejder, til en gennemgribende revolution for landbruget. Nu til dags forandrer udskiftningen tit fuldstændigt forholdene: Der laves om på ejendomsforholdene, vandhusholdningen forbedres, landet gøres nyttigt og tilgængeligt, af og til omskabes endda jordbundsprofilen; endvidere må gårde flyttes eller genopbygges, tilslutning til elektricitetsnettet og drikkevandsforsyningen ordnes, ja, hele landskabet forskønnes i henhold til en landsplan.

Som et led i udskiftningen søger man endelig at *udvide* for små landbrug. Staten træffer visse foranstaltninger, hvorved ældre gård-ejere fristes til frivilligt at give afkald på fortsat drift af deres jorder.

Yderligere fremmes udflytningen til de nyvundne arealer i »polderne«.

I den senere tid gennemføres udskiftningen tit i forbindelse med såkaldte *regionale* forbedringsplaner, thi veludviklede rationelle landbrug kan stille overflødig arbejdskraft til anden rådighed. Tendensen går i retning af kapitalstærke landbrug, hvorved antallet af arbejdskraft pr. arealenhed forringes. Således fremmes industrialiseringen ved hjælp af overskuddet af den endnu ved landbruget beskæftigede arbejdskraft. Faktisk er der tale om en vekselvirkning, idet formindskelsen af arbejdskraften på landet betinger, at landbruget intensiverer mekaniseringen.

Det er indlysende, at udskiftningen er en meget omfattende og tidskrævende proces. Staten oprettede i 1935 den såkaldte »Kulturtekniske Tjeneste«, som sorterer under landbrugsministeriet. Denne institution forbereder udskiftningen og anviser det Nederlandsche Heidemaatschappij, såvel som andre lignende privatselskaber (faktisk kun ét) opgaver med planlægningen og ledelsen af arbejdets udførelse.

Udskiftningsarealerne kan nu om stunder være ret store. Under tiden udskiftes således områder på 12.000 ha under et. Til gengæld varer hele udskiftningsprocessen ofte mellem 8 og 10 år. Staten bestemmer iøvrigt, i hvilken rækkefølge områderne bør udskiftes. Det hænder altså, at visse arealer, der trænger til udskiftning, må vente 10 år eller længere endnu. Siden 1938 er det imidlertid også lovligt at foretage udskiftningen ved at danne private interessentskaber. I disse tilfælde er det ikke flertallet, der afgør, om udskiftningen skal finde sted, men alle lodsejerne (mindst 3) må på forhånd være principielt enige.

Det Nederlandsche Heidemaatschappij's specielle udskiftningsafdeling har allerede gennemført over 100 sådanne projekter.

Sidst i 1962 arbejdedes der med udskiftning af 340.000 ha. 166.000 ha er hidtil blevet udskiftet, og der er ansøgninger om at få yderligere 1,2 mill. ha udskiftet.

(Sluttes i næste nr.)

DØDSFALD

De danske Mergelselskabers formand i årene 1952—1958, fhv. gdr. *Søren Jensen*, er pludselig afgået ved døden i sit hjem i Lundtofte ved Kliplev, 75 år gammel.

Søren Jensen var med i arbejdet i Lundtofte Mergelselskab helt tilbage fra den tid, da selskabet stiftedes omkring 1921 og det meste af tiden dets formand. Hans gode menneskelige egenskaber og store interesse for landbrugets forskellige opgaver bragte ham allerede i 1926 ind i bestyrelsen for sammenslutningen af De danske Mergelselskaber, og her blev han formand i 1952.

Alle, der kom i berøring med ham, lærte at sætte pris på ham, og på sammenslutningens store årsmøder vandt han sig mange venner.

Man vil bevare mindet om en god, dansk mand, en stout sønderjyde, der med ærlig overbevisning arbejdede for det, han anså for ret.

S. P. Sørensen.

GØDNINGSFORSØG

i planteskolekulturer på dampet og udampet jord

I sidste nummer af Dansk Skovforenings Tidsskrift (hefte 9, 1963) redegør *Lars Hansen* og *I. Nyholm* for nogle omfattende kvælstofgødningsforsøg i et- og toårige frøbede af rødgran, udført 1957—59 i Hedeselskabets Centralplanteskole, med støtte af landbrugsministeriet (produktivitetstfonden).

Man ønskede at komme til klarhed over hvilke faktorer, der var medvirkende til at forårsage misvækst i gammel planteskolejord. Det oplyses, at dersom man har ensartede forstplanteskoler på samme jordstykke år efter år, bliver jorden trætræt, planterne vokser ikke ordentlig til, og fænomenet er så velkendt i mange forstplanteskoler, at der var et godt grundlag for at gå igang med opgaven.

Som et selvfølgelig forsøgsled indgik dampning af jorden, idet det er en kendsgerning, at man ved hjælp af partiel jordsterilisation kan gøre en trætræt jord frodig og levende igen, så der atter kan dyrkes planter med held. Kvælstoffets betydning for planternes vækst ville man søge at komme til mere klarhed over ved at tilføre nitratkvælstof i henhold til nitrattalanalyser, idet man arbejdede med 3 Nt-niveauer på 10, 20 og 30 i flere jorddybder.

Der blev på grundlag af gødningsanalyser tilført manglende næ-

ringsstoffer, idet der blev indført parceller, der ikke fik gødning, parceller der blev kompostgødet og parceller, der fik alsidig gødning ÷ kvælstof. Den tilførte kvælstof blev vandet ned, idet der blev indsat kontrolparceller uden kunstig vanding.

Da det er en kendt sag, at mange faktorer har indvirkning på planternes vækst, vedtog man at måle reaktionstal, ledningstal, jordtemperatur, luftens temperatur, jordens vandindhold og nedbøren gennem hele vækstsæsonen. Grundanalyser blev udtaget forår og efterår.

Der blev foretaget optælling af planter, der var skadet af nattefrost og rodbrand, og planterne blev vurderet to gange i vækstsæsonen (vækst, farve). Ved forsøgets afslutning blev planterne optalt, sorteret og vejret parcel for parcel, og senere udpriklet.

Forsøgsplanen anføres her i forkortet form:

Parcel a) ugødet.

b) kunstgødning ÷ kvælstof.

c) halmkompost.

d) kunstgødning + kalksalpeter når $Nt < 10$.

e) kunstgødning + kalksalpeter når $Nt < 20$.

f) kunstgødning + kalksalpeter når $Nt < 30$.

Målinger og analyser var følgende:

Ft, TK, TMn, TMg, og TBor ved forsøgets start og afslutning i 20 cm dybde.

Rt, Lt og Nt i vækstsæsonen i 5, 10 og 20 cm dybde.

Jordtemperaturen i 5, 10 og 20 cm dybde.

Jordens vandindhold i 5, 10 og 20 cm dybde.

Luftens temperatur og relative fugtighedsgrad registreredes konstant.

Nedbøren målt daglig.

Optælling af planter skadet af nattefrost.

Vurdering af planternes vækst og farve.

Optælling, sortering og vejning af planterne ved forsøgets afslutning.

Det er klart, at så mange målinger som der her er tale om, giver et talmateriale, det har været umuligt at medtage i forsøgsberetningen. Ikke desto mindre havde det været udmærket om man ligesom på beretningens fig. 2, der viser et diagram over en dampet, kvælstofgødet parcel ($Nt=20$), havde medtaget diagrammer over ugødede og tørre parceller. Man kan nemlig på dette diagram iagttage bevægelsen af ledningstal, reaktionstal og nitrattal gennem vækstsæsonen (2/5—31/10) i forhold til nedbør, vanding og kvælstoftilførsel, og man

har her i koncentreret og overskuelig form resultatet af forsøget, hvis man samtidig har udbyttekurven foran sig. Man kan her se, at reaktionstallene er ret ensartede gennem hele perioden, at ledningstallene falder noget, medens nitrattallene varierer meget: en mindre nedbør medfører at nitrattallene falder i de øverste 5 cm af jorden, medens de stiger nedefter — en kraftig nedbør medfører omtrent udvaskning af nitratkvælstof. Det ses endvidere at planternes gødningsbehov i august er så stort, at nitrattallene trods hyppige kvælstoftilførsler er relativt lave, og det giver en umiddelbar oplysning om, at man i den måned må være meget påpasselig med kvælstoftilførslen til plante-skoleplanter.

Desværre er det kun et fåtal, der gør sig den ulejlighed at læse en forsøgsberetning som den foreliggende igennem. De allerfleste nøjes med resuméet og et par tabeller. Man snyder sig selv ved at bruge denne sidste metode, for selv om beretningen måske kunne have været serveret på en klarere og mere overskuelig måde, så vil man dog gennem læsningen få et indtryk af de mange forskellige forhold, der spiller ind ved skovplantedyrkningen. Alene det at kunne følge ændringen af gødningstallene fra parcel til parcel er af betydning, og det er oplysninger, som ikke tidligere har været fremlagt. Der er ganske vist kun tale om gennemsnitstal, og det havde nok været rigtigere, om man havde medtaget blot én tabel, der viste det fuldstændige talmateriale.

Resultaterne af undersøgelserne er sammenfattet i et resumé og her må særlig fremhæves, at dampning af jorden i væsentlig grad har været en stimulering af næringsoptagelsen, at nitrattallene i den foreliggende jordbund har været af stor betydning for fastsættelsen af tidspunktet for kvælstoftilførsel, og at trætræt jord i nogen måde kan gøres yderig ved kvælstoftilførsel.

I resuméet er ikke omtalt karakteristikkene af de færdige 2/2 (4 års) planter. Det er her bemærkelsesværdigt, at de planter, der har fået den højeste kvælstoftilførsel er uregelmæssige og karakteriseret som mindre anvendelige. Planter, der har fået de to lave kvælstoftilførsler — også de tørre parceller — har fået den bedste karakteristikk: ensartede, høje. Da en plantes kvalitet i høj grad har forbindelse med dens vægt, havde det været rigtigt at understrege kraftigere, at manglende kvælstofgødning i 1/0—2/0 stadiet har virket endnu i 2/2-stadiet, idet disse partier havde en plantevægt, der lå 25 % under de højeste plantevægte.

Ud over de i praksis direkte anvendelige resultater, er der mange, som nok har betydning i praksis, men som ikke direkte kan anvendes, fordi de er relative. Man må påskønne, at det har været

OREGON MICRO-BIT.

FOR STØRRE PRODUKTION FOR LÆNGERE LEVETID

*OREGON MICRO-BIT skær
bedre end alle andre kæder,
og købes derfor mere og mere,
sælges gennem
forhandlere overalt.*

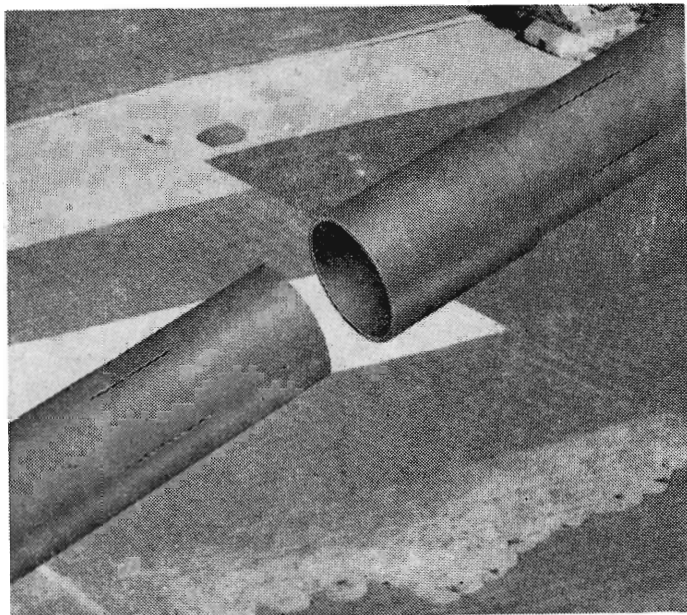
OMARK INTERNATIONAL, LTD.

Hovedkontor—DEPT. 34, 2100 S.E. MILPORT ROAD
PORTLAND, OREGON, USA

Filialer—Amsterdam/HOLLAND • Varberg/SVERIGE
Guelph, Ontario/CANADA • Adelaide/SYDAUSTRALIEN

Buenos Aires/ARGENTINA • Sao Paulo/BRASILIEN

Fabrikker i Sverige, Canada, Australien, Argentina og USA

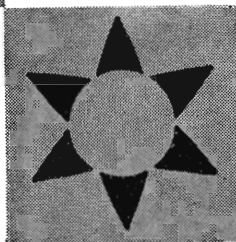
FOR LANG BROCHURE MED ALLE OPLYSNINGER FRA
OS — ELLER DERES SÆDVANLIGE LEVERANDØR

STJERNE PLAST DRÆNRØR

Samling ved indstikning — nem nedlægning — lette
og bøjelige — 6 meter lange

A/s **DANSK RØRINDUSTRI**

Fredericia - Telf. (059) 2 32 66

DERES
højre
hånd..

DAVID BROWN

De kan stole på DAVID BROWN. Den er sikker og pålidelig daglig hjælp hele året rundt. DAVID BROWN kan det hele. Den kendte, effektive TCU vægtoverføring og differentillåsen forebygger hjulslip... sparer tid og penge i vanskeligt terræn. I standardudstyr og driftsøkonomi giver DAVID BROWN også mest for pengene!

Ring eller skriv —
vi sender Dem gerne brochurer

A/S LANTRACO
ROSKILDE • TLF. (03-366) ROSA *5450

muligt at gennemføre disse undersøgelser, og man må karakterisere disse undersøgelser som et udmærket forsøg på at redegøre for de mange faktorer, der spiller ind ved skovplanteproduktion og disses faktors indbyrdes afhængighedsforhold, og det må anbefales enhver planteskoleinteresseret at læse beretningen.

Litteratur

En lille plantage skiftede ejer

Fra en bakketop ved vejen fra Gjern til Sorring, går der nogle meget smukke dalslugter mod øst. For mange år siden blev de da lyngklædte skrænter tilplantede og der står nu en smuk plantage på arealerne, særpræget og ejendommelig i sin afveksling. Den oprindelige ejers søn udvandrede til USA, men kom hjem på besøg, da han arvede skoven. En tid gik han og glædede sig over at være hjemme, men Amerika kaldte igen og til sidst forsvandt han derovre. I næsten 20 år kendte ingen hans opholdssted, de fleste troede, han var død. Medens han havde været hjemme, havde en stor dreng fra Gjern fulgt ham i hælene og lært at elske den lille skov i bakkerne syd for Gjern, og det blev hans drøm engang at blive ejer af den — den blev kaldt *Store Lyngdal*.

Det hændte, at han ved flid og dygtigt arbejde i årenes løb fik midler til at købe St. Lyngdal, og da han ikke ville tro på, at vennen fra drengeårene var død, begyndte han at lede efter ham. Gamle adresser blev benyttet, Frelsens Hær, Røde Kors o. s. v. — Manden var totalt forsvundet. Så kom han i forbindelse med »Jyllands-Posten«s korrespondent i USA, professor Erling Norlev, der gav ham en håndsækning, bl. a. ved at foreslå ham at skrive til alle Amerikas 48 forskellige bilregistreringskontorer. De svarede underligt nok alle 48, og på et af dem havde de registreret navnet: Anders Wormsborg. Det kunne ikke være andre end den eftersøgte. Pas, flyvebillet og afsted omgående. En dag bankede den unge mand på en blokhusdør langt inde i Michigans endeløse skove, et par hundrede kilometer fra nærmeste by — det frøs 25 grader og sneen lå meterhøjt. Da døren gik op, så de to mænd lidt på hinanden, og så tændtes genkendelsens smil —.

Den unge mand er indehaveren af Gjern Fjerkræslagteri *Aage Christensen Post*, og i en meget smuk lille bog har han nu med et levende og fængslende fortæller-talent skildret sine forsøg på at finde St. Lyngdals tidligere ejer, hvorledes han fandt ham, og hvorledes det lykkedes ham at nå sine længsels mål og købe de bakker og den lille skov, hvor han som dreng havde gået ved en gammel udvandrers side, været med til at pløje jord og fælde træer.

Den nye ejer har iøvrigt bygget en blokhytte i St. Lyngdal, på et af udsigtspunkterne og viet den til minde om udvandrerne, der blev derude.

Aktuel grundbog fra Danmarks Radio

Landbruget i dag — og i morgen. — Forlaget Fremad. 202 sider. Pris 9,25 kr.

Sjældent har der i det væld af trykt materiale, der i årenes løb er udgivet om danske landbrug og dets problemer, været en så let tilgængelig og klart overskuelig håndbog, som den her foreliggende. For den, der kan læse kurver og statistik, er den endda særlig hurtigt orienterende.

Konsulent, lic. agro. *Sigurd Pedersen* siger i sin bog, at der ikke findes nemme eller behagelige løsninger på landbrugets vanskeligheder, og at bl. a. strukturtilpasningen vil indebære både sociale og menneskelige problemer, men den er nødvendig, hvis landbruget skal blive økonomisk bæredygtigt.

Sigurd Pedersen behandler især ud fra driftsøkonomiske synspunkter en række af landbrugets centrale spørgsmål: jordlovgivningen og brugsstørrelsen, arbejdskraften, finansieringen, mekaniseringen, bedriftsforenklingen, generationsskiftet m. m.

Særlig interessant er analysen af udsigterne for dansk landbrug i fremtiden i relation til Fællesmarkedet. Den er foretaget dels under forudsætning af dansk medlemskab og dels under forudsætning af, at vi forbliver udenfor. Forfatteren siger her, at medlemskab vil lette tilpasningsproblemet, men ikke i sig selv indebære en løsning. Under alle forhold vil en dybtgående omstilling være nødvendig. Mest omfattende og smertelig, hvis vi holder os uden for Fællesmarkedet.

Den tekniske udvikling og industrialismen er baggrunden for såvel det moderne samfunds velstand som for landbrugsproblemerne, derfor findes ingen hurtige genveje til løsning af dem. Forfatteren redegør for sine tanker for såvel en kortsigtet som en langsigtet landbrugspolitik, og da han er en mand med selvstændige synspunkter, skal hans bog nok vække diskussion. En mængde læsere vil være absolut uenige med ham i udviklingen af de mange slutsynteser, han når til. Det bedste ved bogen er, at den giver stof til mere end almindelig eftertanke.

H. S.

ALT DET NYESTE 10

Nu foreligger den landbrugsfaglige årbog ALT DET NYESTE 1963—64 fra Landhusholdningsselskabets Forlag, som hermed udsender den kendte fagbog for 10. gang, fuld af nye ideer og inspirationer og med instruktive illustrationer. Det er en bog, der vækker interesse fra første til sidste afsnit. Som i tidligere år er stoffet delt op i syv grupper: *Planteavl, husdyrbrug, maskiner og redskaber, bygninger, havebrug, husholdning og økonomi*, ordnet på en overskuelig måde, hvorfor den vil være velegnet som hånd- og opslagsbog bl. a. ved brug af stikordsregistret.

De vigtigste nye forsøgsresultater er gennemgået og kommenteret, således de sidste resultater inden for sorts- og stammeforsøgene, kemisk *bekæmpelse af ukrudt i roemarken*, kunstig tørring af grønfoder, og bogens mest omfattende afsnit omhandler *husdyrbruget*. Af særlige detaljer kan nævnes afsnit om *plastic i landbrugets tjeneste*, nyt om maskiner, *foderborde*, *fares-tier* og nye materialer til landbrugsbyggeri.

Selv om ALT DET NYESTE i første række henvender sig til landmanden, er der også tænkt på husmoderen, idet der bringes betydelige afsnit om *husholdning* og *have*. Her er redegjort for de nyeste forsøgsresultater om frysning, om hygiejne, om behandling af forskellige træsorter og meget mere.

Med tidens rivende udvikling inden for alle landbrugets driftsgrene vil det være vanskeligt at følge med i alt det nye, der kommer frem, men her kan man på en nem og billig måde få værdifuld hjælp.

I få ord —

★

★

★

Det danske Hedeselskab og Indonesien

Civilingeniør Høst-Madsen.

Igennem længere tid har FN.s organisation for bistand til U-landene beskæftiget sig med forhåndsundersøgelser vedrørende udbygning af et nyt bykvarter ved Djakarta, den nye stat Indonesiens hovedstad på Java.

De forberedende arbejder har været udført af Statens Byggeforskningsinstitut i samarbejde med Arkitekt skolens byplanafdeling i København og det danske sekretariat for teknisk samarbejde med U-landene. Da arealerne, der skal skaffe plads for boliger til ca. 50.000 mennesker, er meget sumpede, således at de både skal inddiges og afvandes, har planlæggerne med sanktion fra Indonesien og FN fået tilsagn fra Det danske Hedeselskab om bistand på dette særlige område. Hedeselskabet har derefter bevilget civilingeniør *Høst-Madsen*, Hedeselskabets kulturtekniske afdeling i Viborg, orlov i 3 måneder, således at han den 28. oktober fløj til In-

ndonesien sammen med byplanlæggeren professor *Peter Bredsdorff* for på stedet at tage opgaven op. Det meste af planlæggelsen vil blive udført på stedet i samarbejde med lederen af den indonesiske delegation *David Cheng*, som en tid har opholdt sig i Danmark for at følge det forberedende arbejde. Det er dog ikke udelukket at dele af detailprojekteringen senere vil blive udført på den kulturtekniske afdelings kontor i Viborg.

Den nye indonesiske by får navnet *Pulo Mas*, der betyder Guldsøen. Arealet er på 250 ha og omkostningerne anslås til en halv milliard rupiah.

Djakarta var før 2. verdenskrig på $\frac{1}{2}$ million indbyggere, men nu på omkring 3,5 million med et vældigt boligproblem.

*

På et bestyrelsesmøde i Det kgl. Landhusholdningsselskab er det enstemmigt vedtaget at vælge godsejer, hofjægermester *A. Olufsen*, Quistrup til efter kammerherre *Chr. D. Lüttichaus* død at overtage hvervet som præsident for selskabet.

•

Landbruget i Holland og Danmark

I tilslutning til den anden sted i Tidsskriftet bragte artikel om Det hollandske Hedeselskab bringes her nogle sammenlignende statistiske oplysninger om forhold i Holland og Danmark.

	Danmark	Holland
Areal	4,3 mill. ha	4,1 mill. ha
Procent heraf landbrug	73 %	68 %
Befolkning	4,6 mill.	11,4 mill.
Procent heraf ved landbruget	16 %	15 %
Gennemsnitsstørrelse for landbrug	16 ha	15 ha
Antal ha pr. beskæftiget mand i landbruget	12	6
Skove, procent af landets areal	10	7
Varige græsmarker	340.000 -	1.300.000 -
Andre græsarealer	600.000 -	40.000 -
Foderroer	375.000 -	35.000 -
Heste	100.000	171.000
Kreaturer	3.400.000	3.600.000
Malkekøer	1.500.000	1.675.000
Svin	7.400.000	2.855.000
Får	45.000	430.000
Malkemaskiner	134.500	40.000
Traktorer	136.700	80.000
Mejetærskere	15.800	3.000
Af foderstoffer importeret	13 %	65 %
Mælkepris	35 øre	51 øre (garanteret)

*

Foreningen af danske Mosebrugere holdt den 12. november generalforsamling i Århus. I stedet for Alfred Christensen, Filskov, der ikke længere er aktiv, nyvalgte direktør *Bertel Stausholm*, Pindstrup, til bestyrelsen.

På mødet blev indgående diskuteret reglerne for handel med og produktion af tørvestrøelse, idet det fremhævedes at der måtte søges opnået bedre direkte kontakt med forbrugerne, således at disse sikredes fuld viden om, hvad det leverede grundforbedringsmiddel indeholdt.

*

Hvert eneste år kan man overalt i Belgien hos charcuterihandlerne i oktober-november finde nydeligt ordnede og opstabilede bunker med knipper af plukkede småfugle som stære, bogfinker, solsorte og andre af Nordens tusindtallige sangfugleskarer. Det er professionelle faglefængere, som, når trækket fra Skandinavien indfinder sig, hensynsløst fanger dem i ruser, doner og net. De koster ca. halvanden krone pr. dusin. — Det er en yndet og billig spise i hjemmene og på restaurationer. Det anslås almindeligt, at der hvert år fanges og sælges — over butiksdisen — ca. 15 millioner sådanne små gæster på gennemfart fra de nordiske lande!

Dette dyrplageri og denne brutale udryddelse af sangfuglene er ved at vække forståelig opmærksomhed udover Europa. Endnu har protester, der har været rejst overfor den belgiske stat intet resultat givet, men der gives tværtimod flere og flere licenser til at drive denne specielle, professionelle »jagt«.

*

Norske skovejende bønder har begyndt bygning af Skandinavien's hidtil største fabrik for avispapir i Levanger ved Trondheimfjorden. Årsproduktionen er beregnet til 200.000 tons. Den første papirmaskine ventes igangsat i 1966 og den anden i 1968.

*

Kan man gøre drøning billigere og samtidig bedre?

De officielle og private dræningsforsøg med polyethylenrør som for tiden finder sted, vil give svaret.

Resultaterne af disse forsøg ventes at foreligge i løbet af 1964.

DAN BRIT KEM A/S

KLØVERMARKSVEJ 70, KØBENHAVN S. TLF. ASTA 5814

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

ALT I CEMENT **VARER**

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering — reel
betjening.

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**
• Telefon 21 •

**Hammerum Herreds
Spare- og Laanekasse**
Telf Herning (071 1) 3733 (fl lin.)

Kontortid:
Mandag-Torsdag 10-12,30 og 14-17
Fredag tillige 18,30-19,30
Lørdag 10-12,30

**Hjortsøs
Planteskole**
Tlf. Viskinge (03493) 20 Svebølle

har siden 1896 **SKOV
HAVE og
MARK**
leveret planter til

Forlang tilbud

HANDELSBANKEN
i Viborg

Filial af
Aktieselskabet
Kjøbenhavns
Handelsbank

Kontor i **KARUP** og
KØLVRAA

**J. C. Halvorsen &
Sønner**
Krogsgades Cementstøberi
Kontor: Nordborggade 57,
Aarhus telefon 4 59 99
Fabrik: Lystrupvej 60, Risskov
telefon 7 73 19

Træplanter til Have- og Kirkegaard
Mark og Skov
Plænegræs

LOMBORGS PLANTESKOLE
GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01 TLF. 3 40 40

Stort, farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Røde drænrør
fra 2"—12" haves altid på lager
Forlang tilbud

**„SOFIENLUND“
TEGLVÆRK**
Telefon Ulstrup (0621) 10

Kaas Briketter

Hovedforhandler:
**NORDJYLLANDS
KULKOMPAGNI**
Nørresundby
Telefon (081) 2 20 44
Fabrik: Kaas Tlf. Kaas Nr. 11

Varde Bank
Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

**Stenvad
Cementstøberi**
Telf. (063) Stenvad 6
Arnold Westmark

Alle $\triangle$ mærkede rør føres
ALTID LEVERINGSDYGTIG

**PALUDANS
Planteskole A/S**
KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,
hæk- og hegnplanter
Forlang prislister
Telf. Klarskov (03 782) 9

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. **Alle størrelser i drænrør leveres**
Telefon Viborg 1330

C L O C

Kursus på planteskolen

To gange, den 13.—14. og 22.—28. september havde Danske Skovfogeders Landsforening arrangeret *planteskolekursus* på Hedeselskabets Centralplanteskole i Faarvang. Der var ialt 60 deltagere. Kursus, der ledes af planteskolebestyrer *Nyholm*, formede sig som et arbejdskursus, hvor navnlig alle problemer omkring tiltrækning af planter blev gennemdrøftet. Det blev gennemgangen af den maskinelle udvikling i arbejdet, maskinsprøjtning mod ukrudt og plantesygdomme samt problemerne omkring gødskning, der fremkaldte den mest interesserede diskussion.

*

Det store byggeri ved Grenå til *Dansk-norsk Kvælstoffabrik* skrider støt fremad. Bl. a. er nu fuldført en lagertank, der vil kunne opbevare 9000 tons ammoniak i nedkølet tilstand, d. v. s. ca. $\div$ 33°. Efter planen skulle fabrikkens ammoniakproduktion kunne begynde omkring årsskiftet, meddeler »Gødningen«.

*

Sverige har nu fået sin første kvindelige doktor phil., idet licentiat i skovgenetik *Carin Ehrenberg* i november på skoghøjskolan i Stockholm med hæder forsvarede en afhandling om »Arvelige variationer i afkomforsøg med skovfyr.«

*

I Hamburg er der på *Paul Pareys Forlag* begyndt udsendelse af en ny række af forstlige afhandlinger, der med sin titel »Forst- und Holzwirtschaft in Forschung und Praxis« lægger op efter international opmærksomhed. Det er kendte forstlige navne som *O. Eckmüller* i Wien, *H. Tromp* i Zürich og *C. Wiebecke* i Reinbek, der står for stoffets udvælgelse.

Det første bind i rækken hedder »Wirtschaftsstatistik, Methoden und Aussagen« og forfatteren er *Rolf Hesch*. Bogen er udarbejdet på grundlag af eksempler fra den tyske forbundsrepublikks officielle statistik, og virker så tør, speciel, grundig og udførlig, at den næppe ligefrem kan vente at blive nogen større salgssucces — selvom den naturligvis indeholder megen teoretisk viden.

*

Skovbrug og træindustri i et fælles træcenter

Professor i skovbrug ved Landbohøjskolen *P. Moltesen* har i »Ingeniørens Ugeblad« i et interview slået til lyd for, at skovbrug og træindustri bør oprette et fælles træcenter. Træindustri og skovbrug er i de seneste år blevet så intensiveret såvel ved råproduktets fremkomst i skoven som ved dettes senere udnyttelse i industrien, at dette særlige felt, som kan anslås til ialt at beskæftige ca. 45.000 og omsætte ca. 1 milliard kroner årligt, er kommet til at spille en meget stor rolle i samfundsøkonomien. Det har ført til, at studiet på Landbohøjskolen kan ventes omlagt, så det bliver både industrielt og merkantilt udbygget.

Den store træindustri, omfattende ting som møbler, spånplader, gulvbrædder, træcellulose, imprægneringsfabrikker m. m., kniber det at skaffe kvalificerede folk, og navnlig til den forskningsmæssige side.

I 1949 fik vi Trærådet under Akademiet for de tekniske Videnskaber, og dette udbyggedes senere ved samarbejde med Teknologisk Instituts afdelinger for arbejdet med træ, men — siger professoren — vi må videre, det må muliggøres, at forstfolkene uddannes, så de også kvalificeres til ledelsen i træindustrien. Et samarbejdsgrundlag må skabes til de andre højskoler, så den træteknologiske viden udbygges, og dette må forsøges ført frem til, at vi får et dansk *Træcenter*.

Professor Moltesen formulerer derefter tankerne herom med følgende ord:

— Det skulle for det første have en forsknings- eller forsøgsafdeling, hvor man kan drive målforskning. Med hensyn til grundforskningen må vi fortsat regne med i vid udstrækning at trække på udlandet. Medarbejderne her skulle ikke alene være forskere, men også deltage i undervisnings- og konsulenttjeneste. På centret har man tillige snedkerafdelingerne, hvor der kan være et snævert samarbejde mellem disse afdelinger og forsøgsfolkene, så disse kommer i den allernærmeste kontakt med praksis.

For det andet skulle der være en konsultationsafdeling, som trækker på specialisterne i forsøgsafdelingerne. Et træcenter må have en undervisningsafdeling, som kan dække de behov, den nye studieretning på Landbohøjskolen ikke kan klare, f. eks. en værkførerskole. Der må fortsættes med specialkurser, som træindustriens folk har brug for, og som nu afholdes ved de teknologiske institutter. Man kunne i den forbindelse også tænke sig, at der holdtes specialkurser på den måde, at Træcentrets folk gav kurser på andre højere læreanstalter i materialelære, træbehandling m. v.

For det tredje må der være en informationsafdeling, der skulle virke i nært samarbejde med Træbranchens Oplysningsråd.

*

Det er i år 75 år siden, at den smukke *Ahl plantage* ved stranden syd for Ebeltoft blev oprettet på initiativ af daværende postkantrahent *L. Steensen* i Ebeltoft. Der er rejst en mindesten i plantagen for stifteren. Plantagen ejes af Ebeltoft kommune og den spiller en stor rolle for badegæsterne og sommerlivet omkring Ebeltoft. Ingen drømmer i dag om, at de pågældende arealer for 75 år siden var lyngklædte.

*

Ved hjemkomsten fra en 4-ugers studierejse til USA, som Kalk- og Teglværksindustrien havde arrangeret i oktober, blev direktør *H. Thaysen*, Fiskbæk Brikkefabrik, modtaget med udnævnelsen til Ridder af Dannebrog. For de, der kender direktør Thaysens gerning igennem årene, kommer det ikke som en overraskelse. Ikke mindst har man med beundring i vide kredse fulgt hans indsats for beplantning af de opgravede brunkulslejer, hvor han var den første, der — og for fabrikkens egen regning — tog fat, så der nu står smukke skovplantninger omkring Fiskbæklejjet.

*

Dansk Plantageforsikringsforening

har i 1962—63 haft en fremgang i forsikret plantageareal på 903 ha, oplystes på foreningens årsmøde i Viborg den 5. november. Ialt er forsikret 69.054 ha. Der har været anmeldt 5 brande omfattende 4,65 ha. I årlig præmie indgår ca. 50.000 kr. Foreningens kassebeholdning er 90.172 kr. og obligationsbeholdningen 175.100 kr.

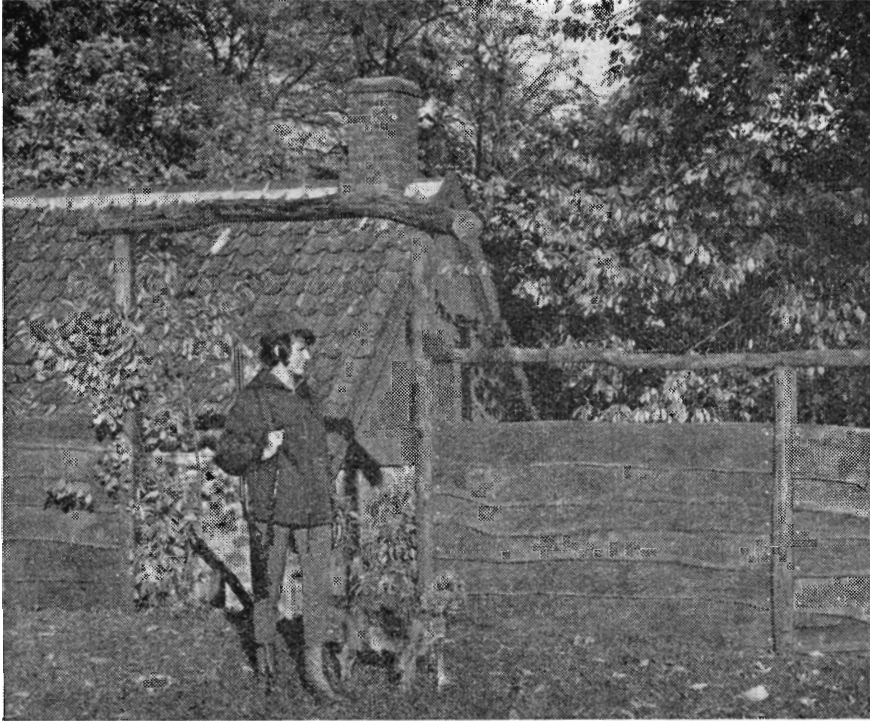
Man drøftede forholdsregler, når der var brandskade som følge af ejerens uagtsomhed, og det vedtoges, at der i specielle tilfælde kan udbetales erstatning, når der ikke er idømt bøde for grov uagtsomhed.

Som formand og næstformand for repræsentantskabet genvalgtes godsejer *J. Kiildsen*, Lynderupgaard, og hofjægermester *Chr. Mourier-Petersen*, Ru-gaard. Direktør *F. C. Winther* genvalgtes som revisor.

I 1966 skal den nordiske Skov-Forsikrings unionsmøde afholdes i Danmark.

*

Egehegn

Ovenstående billede er gengivet efter en illustration til en ny brochure som Hedeselskabets virksomhed i Brande er ved at forberede. Den søde pige i billedet er kun blikfang for at henlede opmærksomheden på et nyt hegn af egeplanke, som er sat i produktion. Det drejer sig om egestammer, der er skåret rå op og imprægnerede så de får en varm lysebrun farve. Hegnet er klinkbygget og let at sætte op omkring haver, sommerhuse og lignende steder.

*

I Nørreskov ved Farum, i den såkaldte Langenske plantage, står en ædelgran, der er målt til 46,10 meter. Den er dermed Danmarks højeste træ.

Ædelgranen er plantet for ca. 200 år siden, efter at den bekendte tyske forstmand *von Langen* i 1763 kom til Danmark og bl. a. i samarbejde med *Carl Chr. Gram* reorganiserede det danske skovbrug og dermed indledte sit berømtmelige arbejde for påny at gøre Danmark til et skovbrugsland. Det var på von Langens initiativ de værdifulde nåletræer, rødgran, ædelgran og lærk for alvor fandt indpas og fik plads i det danske skovbrug.

Den pågældende ædelgran anslås til at indeholde ca. 30 tons træ.

*

I 1960 afholdtes der i Tokio en kongres under FN.s og FAO.s ledelse til drøftelse af problemerne omkring de syd- og østasiatiske landes manglende mulighed for dækning af disse landes papirforbrug. Fra FAO foreligger der nu en rapport om kongressens drøftelser. Det nævnes heri på baggrund af en halv snes års forudgående undersøgelser bl. a., at det årlige papirforbrug vil være steget med 11 mill. tons i 1975, og at landene må have en betydelig hjemlig produktion igangsat forinden, idet den øvrige verden slet ikke vil kunne levere det fornødne. Det anslås, at der skal investeres efterhånden 1 milliard dollars i fabriken for at dække det nødvendige.

*

Jydsk hedeopdyrkning i den vesttyske radio

I den vesttyske skoleradio blev der den 15. november to gange samme dag udsendt et hørespil: »Kampf gegen Westenwind«, der handlede om *E. M. Dalgas* og *Morville* og stiftelsen af Det danske Hedeselskab. Samtidig bragte skolera-diogens blad en udførlig, illustreret og flersidet artikel om opdyrkningen af den jydsk hede.

Hørespillet var temmelig dramatisk og i flere detaljer ret afvigende fra dansk indstilling, ligesom det overraskede med optræden af røvere og en meget brøsig Dalgas, men dette var dog altsammen småting, der kunne ses bort fra.

Alt i alt bar det præg af forståelse og beundring for de danske hedeboenders og Hedeselskabets indsats for opdyrkning, læplantning og skovrejsning.

•

A/S Københavns plantageselskab har på sin fornylig i København afholdte generalforsamling genvalgt civilingeniør *Paul Kern-Jespersen*, grosserer *Martin Levin* og direktør *Albert Jørgensen* til bestyrelsen. Driftsregnskabet balancerede med 52.746 kr. og udviste et underskud på 6.511 kr., som er afskrevet på dispositionsfonden, som derefter balancerer med 74.395 kr. Status balancerer med 222.311 kr. Selskabet ejer ialt 7 plantager med et samlet areal på 515 ha. I årets løb er der bl. a. i Horndrup plantage investeret ca. 12.000 kr.

•

En tønde land for en kaffepunch

1866 solgte kroejer *Nikolaj Pedersen*, der indtil 1864 ejede Hovborg kro, 150 tdr. land hede for 150 kaffepuncher i forbindelse med oprettelsen af plantage nr. 1 under Hedeselskabet.

•

I de mellemvestlige skovområder i USA har der i år været store tørkeska-der. Mange steder har det ikke regnet i 8 måneder. Resultatet har bl. a. været usædvanlig mange og store skovbrande.

•

Øllebrød midt om natten

Medstifteren af Det danske Hedeselskab, justitssekretær *Morville*, var en særpræget mand og i sit hjem lidt af en hustryran. I de sidste måneder af sin levetid lå han for det meste til sengs i den gamle gård ved Domkirkepladsen. Det blev på et vist tidspunkt omkring jul 1903 nødvendigt at få en fast sygeplejerske til at tage sig af ham, og en dag meldte sig en lille dame, knap 25 år gammel, hidsendt af stiftsfysikus *Heiberg*.

I den store dagligstue var der stort chokoladegilde for byens damer i anled-ning af en fødselsdag. Ingen af husets egne damer havde mod til at gå med og præsentere sygeplejersken for *Morville*, så hun måtte vove sig alene ind til ham. Han knurrede, men fandt sig i hende, og en vis rutine i omgangen etable-redes. Det værste ved plejen, der varede døgnet rundt med kun et par tilfældige timers forsøg på søvn, var, at den gamle ved 3-tiden hver nat, ville have serveret en vældig tallerken øllebrød, men hver gang skulle der også piskes en tilsvarende portion flødeskum. Under sådan et natligt måltid med sengeredning o. s. v. var det svært ustandseligt at spørge og stadig bruge tiltaleformen »hr. justitssekretæren« — i fortvivlelse udbrode den lille sygeplejerske til sidst: »Nu kalder jeg Dem blot »Tæren«!« Siden hed han aldrig andet mellem dem til stor forbløffelse for familien.

Den samme sygeplejerske begyndte sin dagsorden på sygehuset kl. 6 hver morgen og fortsatte 14 timer uafbrudt til kl. 20. Og skete det så at stiftsfysikus *Heiberg* lidt før 20 råbte op ad trappen: »Frk. J. kan tage nattevagten på nr. 6!« betød det at fortsætte natten igennem og forsøge at starte med godt humør igen næste morgen kl. 6. Det lønnes med 30 kr. om måneden på eget værelse ude i byen. Sygeplejen hos *Morville* betaltes med 2 kr. i døgnet, men dem fik sygeplejersken ikke, — pengene gik til »Sygeplejeforeningen.«

•

WAVIN

WAVIN PVC-drænrør med slidser

- større arbejdsbesparelse
- ingen - eller kun ringe tilsætning
- bedre dræning
- og konkurrencedygtige priser

er kort sagt de mest iøjnefaldende fordele ved anvendelse af PVC-drænrør.

Bag WAVIN drænrør ligger års forskning, produktion og erfaringer fra praktisk anvendelse. Således er en betydelig del af de store hollandske marsk-ækninger - i samråd med det hollandske Hedeselskab - drænet med WAVIN PVC-drænrør med slidser, og på nuværende tidspunkt er de første danske områder blevet drænet med PVC-rør.

Rekvirer specialbrochure og prisliste over WAVIN PVC-drænrør.

Nordisk Wavin a. s., Helsingforsgade 14, Århus N. Tlf. (061) 6 92 66

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor Ølgod Telefon 58 og 59

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen, Århus.

Telefon: Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (0741) 533

Frøavl og frøhandel

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601 - 602 N. Skytte

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKESFORSIKRING

Gensidigt selskab • Oprettet 1898

Henvendelse til kredsen's tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19, København V. - Telf. Minerva 350

Bjerringbro Cementvare- fabrik

ved Th. Petersen

Telefon (0761) Bjerringbro 111

Alle $\triangle$ mærkede rør
imprægnerede og
ulmprægnerede

Stort lager

Altid leveringsdygtig

Kjellerup Betonvarefabrik

ved J. T. Birk

Telefon Kjellerup 45 - Efter kl. 17: Telefon Rødkjærbro 14

Fører kun $\triangle$ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud

Til alle slags bygninger:

DANSK ETERNIT

Tag- og vægbeklædning

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

Salgskontor:

Kampmannsgade 2 Kbhvn. V
Telefon: Minerva (0154) *2222

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærbro

Telefon Ans (0681) 25

Planter til
skov, læhegn og have

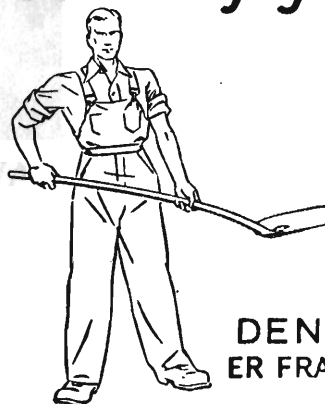
Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa Telefon (046) 22127

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck

GODT-
HAAB

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 - Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Århus

Viborg
Andels-
Svine-
slagteri

Vore udsalg
bringes i
erindring
Telefon (0761)
137 og 779

Importør af ORE-
GON kæder og
tilbehør af motor-
save.

HENNING HANSEN

Skovservice

Vejle, tlf. 5200 (0421)

FORLANG
"ODIN"
ØL
FINESTE KVALITETER

Et pragtværk!

En gaveidè!

444 sider,
250 illustrationer,
deraf 70 helsider.

Udgivet af
Det danske Hedeselskab
ved oprettelsen af
Kongenshus,
Mindepark for
Hedens Opdyrkere.

HEDENS OPDYRKNING I DANMARK

Det sidste århundredes kamp mod lyngen er her skildret i en redegørelse af blivende værdi. Hedens historie er udførligt fortalt, opdyrkningsens historie, dens form og udvikling og de midler, der er anvendt i denne sejge og lange strid. Et stort og fyldigt afsnit omtaler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen — 80 hedeopdyrkeres gerning er der gjort rede for i detaljer. I tal og statistik bringes hidtil ikke kendte oplysninger, tabeller og oversigtskort.

I boghandelen koster værket 40 kr., medens medlemmer af Hedeselskabet og Hedebruget endnu ved indsendelse af bestilling til Det danske Hedeselskab i Viborg kan købe det til en favorpris af 30 kr. (indbundet 46 kr.).

← Klip her →

Undertegnede medlem af Det danske Hedeselskab bestiller værket
HEDENS OPDYRKNING
I DANMARK

uindbundet til 30 kr.,
indbundet 46 kr.

(sendes portofrit ved forud indsendelse af beløbet)

Navn .....

Titel .....

Adresse .....

Kan
ufrankeret
nedlægges
i
post-
kasserne

Til

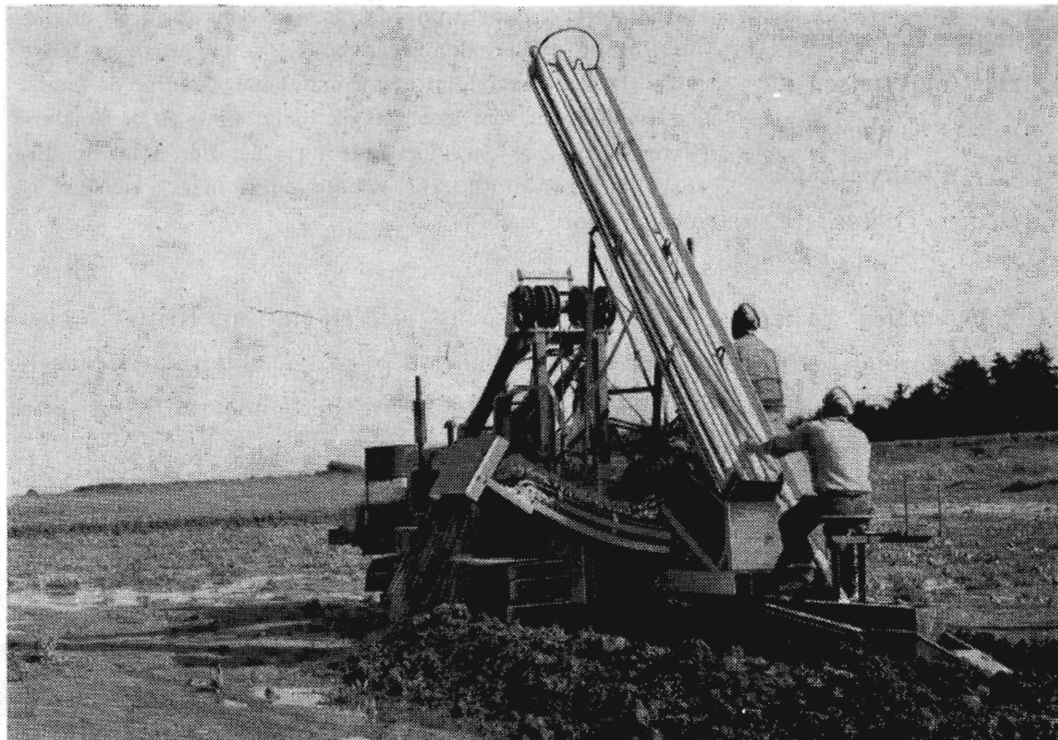
Det danske Hedeselskab

Viborg

Glasuld har alle fordele...

- nu også i dræningens tjeneste

- den langfibrede, robuste og holdbare GLASULDFILT, der overalt er anerkendt som et effektivt isoleringsmateriale i bygningsindustrien, har nu udvidet sit virkefelt til også at gå i opdyrknings tjeneste, nemlig ved drænings- og afvandingsopgaver. Nylig afsluttede forsøg har godtgjort, at tynd GLASULDFILT omviklet de moderne plastic-drænrør sikrer, at røernes overflade bedre kan modtage vandet fra omgivelserne.

Glasuld

AKTIESELSKABET
DANSK GLASULDFABRIK
(AKTIESELSKABET FOR KEMISK INDUSTRI)

AALBORG
Telf. (081) 3 41 77

AMALIEGADE 15 - KØBENHAVN K

(01) Central 6388

VEJLE
Telf. (042) 1.12.86 - 25 67